

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้การวัดและประเมินผล เป็นตัวขับเคลื่อน: การใช้การสอบขับเคลื่อนการสอน

โดย ธงชัย ชิวปรีชา

สมัยเรียนหนังสือ ผมได้รับการสั่งสอนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น “ตัวแปรต้น” ส่วนการวัดและการประเมินผลเป็น “ตัวแปรตาม” จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมายอย่างไร ก็ต้องสร้างเครื่องมือสอบวัด ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้น

แต่สภาพจริงในปัจจุบัน ผมมี “ความรู้สึกว่า” การวัดและการประเมินผลกลายเป็น “ตัวแปรต้น” ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลายเป็น “ตัวแปรตาม” ผู้สอนจำนวนไม่น้อยจะศึกษาข้อสอบ โดยเฉพาะข้อสอบระดับชาติเช่น ข้อสอบที่ใช้ในการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ ข้อสอบที่เรียก กันติดปากว่า “O-NET” “GAT/PAT” แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนทำข้อสอบเหล่านั้นได้ จำนวนไม่น้อยถึงขั้นละเลยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะตามอุดมการณ์และเป้าหมายของการพัฒนานักเรียนที่กำหนดในหลักสูตร (ขอโทษด้วยครับถ้าไม่เป็นจริง)

ถ้าเป็นเช่นนั้น เราก็น่าจะใช้กระบวนการวัดและประเมินผล เป็นแรงกดดันหรือเป็นตัวขับเคลื่อน ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามอุดมการณ์ที่ควรจะเป็นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จะดีหรือไม่ จะทำได้หรือไม่

ตามทฤษฎี การวัดและประเมินผลต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีความตรง และมีความเชื่อมั่นสูง แต่สภาพจริงในปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล เราใช้เครื่องมือที่เรียกกันว่า “กระดาษดินสอ หรือ Paper Pencil” เป็นส่วนใหญ่ การสอบภาคปฏิบัติ การประเมินจากงานที่ให้นักเรียนทำ (ในหรือนอกชั่วโมงสอบ) การสอบโดยการให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเอง การสอบโดยการสัมภาษณ์หรือซักถาม ฯลฯ ใช้กันน้อยมาก

ในปัจจุบัน การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และการสอบ “O-NET” “GAT/PAT” เน้นการสอบโดยใช้ข้อสอบที่เรียกว่า “กระดาษดินสอ หรือ Paper Pencil” เท่านั้น ในขณะที่การสอบ A-Level ของอังกฤษ มีการสอบภาคปฏิบัติด้วย ส่วนการสอบของ IB (International Baccalaureate) ก็มีการสอบภาคปฏิบัติ และประเมินจากงานที่ให้นักเรียนทำด้วย

การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และการสอบ “O-NET” “GAT/PAT” นอกจากเป็นการสอบโดยใช้ข้อสอบที่เรียกว่า “กระดาษดินสอ หรือ Paper Pencil” แล้ว ส่วนใหญ่ยังเป็น Paper Pencil แบบเลือกตอบอีกด้วย ในขณะที่ข้อสอบมาตรฐานระดับโลก เช่น TOEFL, SAT ได้เปลี่ยนแปลงไปหมดแล้ว มีการถามให้นักเรียนเขียนคำตอบ แสดงเหตุ แสดงผล แสดงวิธีคิด แสดงวิธีทำ ทำไมเขาต้องเปลี่ยน และทำไมเขาทำได้ ทั้งๆที่เป็นข้อสอบมาตรฐานที่มีผู้สอบจำนวนมากเป็นหมื่นเป็นแสน คงต้องมีอะไรดีเขาจึงทำ

ข้อสอบ PISA ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่มีรูปแบบลีลาการถามให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ได้แก้ปัญหา ได้เขียนคำตอบ ได้แสดงเหตุ แสดงผล แสดงวิธีคิด แสดงวิธีทำ ทำไม PISA จึงใช้ข้อสอบลักษณะนี้ เขาคงคิดแล้วว่าต้องมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแน่นอน

ถ้าเราปรับการสอบทุกอย่าง ทั้งการสอบในโรงเรียน การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และการสอบ “O-NET” “GAT/PAT” ให้เป็นข้อสอบที่มีรูปแบบลีลาการถามให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ได้แก้ปัญหา ได้เขียนคำตอบ ได้แสดงเหตุ แสดงผล แสดงวิธีคิด แสดงวิธีทำ มีการสอบภาคปฏิบัติ มีการสอบโดยการประเมินจากงาน ที่ให้

นักเรียนทำ มีการสอบโดยการให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเอง และการสอบโดยการสัมภาษณ์หรือซักถาม หรือการสอบรูปแบบอื่นๆที่เหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชานั้นๆ ก็เชื่อแน่ว่า การสอบลักษณะนี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไปในทิศทางที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน ควรทำหรือไม่ จะทำอย่างไร จะทำได้หรือไม่

การประเมินผลเพื่อเลื่อนชั้น (เช่น ป. 1 ขึ้น ป. 2, ม. 2 ขึ้น ม. 3 ฯลฯ) และการประเมินผลเพื่อการจบช่วงชั้น (การจบ ป. 6, การจบ ม. 3, และการจบ ม. 6) ระเบียบปัจจุบันเป็นอำนาจของโรงเรียน เป็นการประเมินโดยใช้วิธีการ เครื่องมือ และข้อสอบที่ครูผู้สอนแต่ละคนได้สร้างขึ้นใช้เอง เครื่องมือและข้อสอบที่สร้างขึ้นใช้เองเหล่านั้น มีความตรง มีความเชื่อมั่น เพียงใด มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้นี้น้อยเพียงใด

ขอสมมุติตัวอย่างกรณีที่ย่ำแย่ที่สุด ผมเป็นครูสอนเคมี โรงเรียนมีนักเรียน ชั้น ม. ปลาย 3 ห้อง (ม. 4, ม. 5, ม. 6 ระดับละ 1 ห้อง) มีครูเคมีคนเดียว มีบางเรื่องที่ผมไม่ถนัดจึงสอนเพียงผ่านไป และบังเอิญภาคเรียนนี้ผมมีปัญหารอบครัวและสุขภาพ ทำให้สอนไม่ทันในบางเรื่อง จึงเร่งสอนให้ผ่านไป เมื่อออกข้อสอบ ผมจึงออกข้อสอบเน้นเฉพาะในเรื่องที่ผมสอนเต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่านั้น จึงตั้งคำถามว่า ระดับคะแนน (เกรด)รายวิชาเคมีของนักเรียนโรงเรียนนี้ แผลผลได้อย่างไร ไม่ทราบว่ามีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นบ้างหรือไม่ หวังว่าคงไม่เกิดนะ

มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อสอบที่โรงเรียนต่างๆออกและใช้บ้างหรือไม่ว่ามีความเหมาะสม มีความตรงมีความเชื่อถือได้เพียงใด ถ้ายัง น่าจะทำโดยรีบด่วน ขอข้อสอบจากโรงเรียนต่างๆมาศึกษาวิเคราะห์ ไม่ใช่เพื่อจับผิดแต่เพื่อการพัฒนา

การจบช่วงชั้น (การจบ ป. 6 การจบ ม. 3 และการจบ ม. 6) ของนักเรียนไทยปัจจุบันเป็นอำนาจของโรงเรียน ได้มีการศึกษาบ้างหรือไม่ว่า มีจุดติดขัดอย่างไรบ้าง ประเทศอื่นๆเขาทำกันอย่างไร เท่าที่ทราบ เกือบทุกประเทศจะมีหน่วยงานกลางเข้าไปจัดสอบเพื่อการจบช่วงชั้น บางประเทศให้น้ำหนัก การสอบจากหน่วยงานกลาง 40%-50% ที่เหลือเป็นของโรงเรียน บางประเทศให้น้ำหนักการสอบจากหน่วยงานกลางถึง 80% หรือสูงกว่า

ขอเสนอให้มีการศึกษาค้นคว้าว่า นานาประเทศเขามีวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อการจบช่วงชั้น กันอย่างไร แล้วประเทศไทยควรจะทำอย่างไร ถึงเวลาที่ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงแล้วหรือยัง

สิ่งที่อาจทำได้ทันทีในปัจจุบัน คือ กระทรวงโดย สพฐ. ออกระเบียบหรือกำหนดเป็นนโยบายให้ โรงเรียนต้องใช้ข้อสอบของเขตพื้นที่ ในการสอบกลางภาคและปลายภาคเรียนอย่างน้อย 20%-30% หรือมากกว่า ข้อสอบดังกล่าวออกโดยครูที่ได้รับการคัดเลือกและผ่านฝึกอบรม ออกข้อสอบร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นข้อสอบที่มีรูปแบบลีลาการถามให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ได้แก้ปัญหา ได้เขียนคำตอบ ได้แสดงเหตุ แสดงผล แสดงวิธีคิด แสดงวิธีทำ นอกจากนั้นเสนอให้มีข้อกำหนดให้เขตพื้นที่ฯ จัดให้มีการสอบภาคปฏิบัติ การสอบโดยการประเมินจากงานที่ให้นักเรียนทำ การสอบโดยการให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเอง การสอบโดยการสัมภาษณ์หรือซักถาม หรือการสอบรูปแบบอื่นๆที่เหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชานั้นๆ โดยมีการตั้งกรรมการระดับเขตพื้นที่ฯ ทำหน้าที่กำกับดูแล

เห็นด้วยหรือไม่ ถ้าเห็นด้วย ทุกคนต้องช่วยกันเผยแพร่แนวคิด และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

14 กุมภาพันธ์ 2555

วันแห่งความรัก